

ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ ՃԷՄՔԻՆ ^{*)}

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Դահլիճը այնպէս, ինչպէս առաջին գործողութեան ժամանակ էր, միայն մի փոքր անկարգ:

I ՏԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԵՒ ԱՍՏՂԻԿ

Արուսեակ. Դիտեա Աստղիկ, այժմ ես էլ սկսել եմ սիրել կեանքը: Ամեն մի տգեղութիւն իսկոյն աչքիս է զարկում: Այ, տես այս անկարգութեան մէջ ինչպէս կարելի է նայել, ինչպէս չկարգաւորել, չմաքրել, որպէս զի այս բոլորը ժպտան մեզ: Դէ, վեր մաքրենք, կարգի դնենք: (Վեր է կենում և կարգի բերում) Ա՛, իսկ դու նստած ես:

Աստղիկ. Ես մտածում եմ մի հարսանիքի մասին, որ տեղի պիտի ունենայ կիւրակի երեկոյեան:

Արուսեակ. Դրանք թող առ այժմ, քեզ բան եմ պատմում: Առաջ շարունակ իմ բերանն էին գալիս հետևեալ տողերը և իբրև սրբաբան կրէ՛ն դուրս գալիս՝

Գահաւորութեցայ, սարերին դիպան

Չառ երազներիս ապարանքները.

Իսկ այժմ կուրծքս յաճախ է բարձրանում և ուժեղ ձայնով դուրս բերում այնտեղից՝

Գարուն կանաչ և ծաղիկներ

Բերաւ փոքր մեր լեռներին

Եւ իշխանի հատու սուսեր

Խաղաղութիւն մեր ոտերին:

^{*)} Լուսալ 5—6.

Ո՛ր, դուք մնացիք, իմ խեղճ ծաղկաբոյսեր: Այժմ այլ ևս չէք թառամիր, ինչպէս ես առաջ: Դնամ ցնցուղը բերիմ (գնում է):

Աստղիկ. (Պարկած տեղից վեր է կենում) մեզ կենդանի ծաղիկներ են պէտք, կենդանի, այ ողորմելի:

Արուսեակ. (Ներս դալով և ջրելով). Խմեցէք, կեանք առէք: Ես այժմ ապրել եմ ուզում և պիտի ապրեմ: Ապրենք ուրեմն միասին:

Աստղիկ. Անցան օրհնեալ ժամանակները, այժմ կենդանի ծաղիկներ են պէտք:

Արուսեակ. Եւ միթէ սրանք կենդանի չեն, Աստղիկ: Նրանք ինձ հետ էին շնչում: Երբ ես առ ժամանակ դադարեցի՝ նրանց հետ խօսելուց, տես, նրանք այսպէս դարձաւ: Այժմ նրանք դարձեալ պիտի շարժուին և ամեն մի խօսքիս պատասխանեն բողբոջի մի թերև բացումով: Ես նրանց իշխանն եմ: (Երգում է) «Եւ իշխանի հատ ու սուսեր:

Սաղաղութիւն մեր սրտերին»:

Հա, մենք սովորել ենք ապրել իրարով:

Աստղիկ. (Ծիծաղելով) Շատ խորհրդաւոր կեանք է:

Արուսեակ. Ինչպէս կհաղես անուանիր (դարձեալ ջրում է):

Աստղիկ. (Լուռութիւնից յետոյ) գիտե՞ս ինչ կայ, Արուսեակ. Նաղիկը նշանում է. ահա թէ որտեղ են կենդանի ծաղիկները:

Արուսեակ. Օ՛ր, այ քեզ նորութիւն, որ վաղ պէտք է լինէր և ո՛ւմ հետ: (կենտրոնանալով) Պարոն Մենակեանի՞ հետ:

Աստղիկ. Ոչ, մի երիտասարդ ինժեների հետ:

Արուսեակ. (Լուռութիւն) և դու նախանձում ես նրան: (Լուռութիւն) Ուղիղն ասիր, Աստղիկ (մօտենում է և փարում) գուցէ դու էլ կկամենայիր... և ես արգելք եմ լինում...

Աստղիկ. (Դէմքը գնում է նրա կրծքին) Ես... ոչինչ... չգիտեմ: (Դիչ յետոյ բարձրանում և առանց քրոջ դէմքին նայելու) Ես պիտի գնամ Նաղիկի մօտ, խօսք եմ տուել (խկոյն հեռանում է):

Արուսեակ. (Ետևից) Բայց սպասիր, Աստղիկ: (Բարձր) Աստղիկ:

II ՏԵՍԱՐԱՆ

Արուսեակ. (մենակ). Ոյժս վրաս էր եկել, կամքս կազմակերպուել: Մի քանի անգամ լսել տուի ձայնս, որից յետոյ ինքս ինձնից գոհ, կարծում էի թէ արդէն զինուոր դարձայ կեանքի կռում և յաղթանակներ պիտի տանեմ: Բայց ահա

քոյրս... Խեղճ աղջիկ... Ինչով է մեղաւոր նա: Եթէ նոյն իսկ յաղթանակեմ, նա միշտ ցցուած կ'մնայ աչքիս առաջ և ես կ'մտածեմ ու կ'յանդիմանեմ ինձ, որ կարող էի բաղդաւորացնել նրան, բայց չարի, կարող էի նաեւ մօրս՝ այդ ողորմելի պառաւին բաղդաւորացնել, որը շարունակ կարծում է, թէ ինչ որ մի ձգտման համար տանջւում եմ, մի ձգտման համար, որից նոյն իսկ ես խորշում եմ... Բայց ինչ կլինի, եթէ այդ բաղդաւորութիւնը տամ նրանց, որից թերեւս եղբայրս էլ իւր մասը կ'ունենայ պատանալու: Բայց ինչ մտքեր եմ անում: Այսքան կ'ուռելուց, որոնածիս ուղին գտնելուց յետոյ վերկենալ և անձնատուր լինել մի երիտասարդի... Ո՛չ, ո՛չ, այդ չի կարող լինել: Եւ Լևոնը, որին պարտական եմ խղճիս հանգստութիւնը, կ'ամբիս ոյժը, ճանապարհիս ուղղութիւնը, թի՛չ կասէ: (Լուռութիւն) իսկ եթէ յանկարծակի առաջարկեն—և այդ մայրս կ'անէ—նրան ընտրել... Այո՛, ես միշտ երազել եմ գիտակցական սիրոյ մասին, մի սէր, որի հիմքը լոկ զգացմունք, խորհրդաւորութիւն, կոյր պաշտամունք ու երկրպագութիւն չէ, այլ շօշափելի, իրական մի բան, որ սիրած էակին բարձրացնէ ոչ իբրեւ բանաստեղծի, արուեստագէտի, այլ որպէս զինուորի, քիմիկոսի, նոյն իսկ անդամահատի կամ ճանապարհորդի, որի համար անհնաբիւն է միայն ընտելեան գեղեցկութիւններով յափշտակուելով բաւականանալ, այլ պատրաստ է ամեն բայլափոխում կանգ առնել յոգնածի հառաչը, վաստակածի տնքոցը լսելու: (Ներս եւ մտնում Համբարձում և Աթանէս):

III ՏԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՈՒՍԵԱԿ, ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԵՒ ԱԹԱՆԷՍ.

Համբարձում (Խիստ լուրջ) Ո՛ւր է մայրդ:

Արուսեակ. Տանը չէ, գնաց Մարիամ հօրաբերոյ մօտ: (Ուզում է գնալ)

Համբարձում. (Սառն) Մի գնար: (Քեռուն) նստիր քեռի, տեսնենք ինչ ենք անում: (Լուռութիւն)

Աթանէս. Ի՞նչ պէտք է անենք, նա խօ չի ուզիլ, որ մենք անպատիւ լինենք: Կհամաձայնի ու վերջացաւ, այնպէս չէ՛, Արուսեակ:

Արուսեակ. Չեմ հասկանում:

Համբարձում. Արուսեակ, դու երբեքից լրջօրէն մտածել ես եղբօրդ և առհասարակ մեր ընտանիքի մասին:

Արուսեակ. Նրանց վիճակը միշտ իմ հոգսի առարկան է եղել:

Աթանէս. Նոր սերնդի սովորութիւնն է այդ: Հէնց որ մի բան ասում ես, խօսքով յետ չեն մնում: Լեզուի տակը խօսանք չկայ որ ծակէ, ամեն կողմ ազատ շարժւում է: Բայց որ գործին ենք գալիս, մատը մատին չեն խփում:

Արուսեակ. Անխղճութեան օրինակներ դեռ ևս չեմ տուել ես:

Աթանէս. Քեզ է միայն այդպէս թւում:

Արուսեակ. Եթէ ես կարևոր դէպքերում պաշտպանել եմ ուղղում ինձ և այն ասում, ինչ խիղճս ու կամքս են թելադրում...

Համըարծում: (Խիստ) Եթէ խնդիրը միայն քեզ վերաբերուելիս լինի, կարող ես անել, ինչ կամքդ ու խիղճդ են թելադրում և հաւատացիր, ոչ ոք չի խանգարիլ քեզ: Կարիք ինչ և ինչպէս կամենում ես, հազիւ ինչ ցանկանում ես, բայց...

Արուսեակ. Այդ դեռ բաւական չէ: Ամենից առաջ...

Համըարծում: (Ընդհատում է) Նախ լսի՛ր: Բայց երբ հարցը բոլորիս է վերաբերում՝ քեզ, քրոջդ, մօրդ, վերջապէս ինձ, մեր հասարակական դիրքին, դու արդէս վարուելու և քեզ միայն իբրև չափ ընդունելու իրաւունք չունիս: Օրինակի համար ինչո՞վ է մեղաւոր խեղճ մայրդ, որ շարունակ տանջւում է:

Արուսեակ. Ես տանջող չեմ. եթէ նա իրեն տանջւում է մի երեակայական ցաւով, ես ինչ անեմ: Եթէ ես համոզուիմ որ յիրաւի ուրիշների տանջանքի պատճառ եմ, անխուսափելի, անմիջական պատճառ, կոչնչացնեմ ինձ, անձնասպանութիւն կը գործեմ, ինձ գետը կը նետեմ: Եթէ կայ մէկը, որ զանգատուելու տեղիք ունի ինձանից, այդ ինքս եմ:

Աթանէս. Կամ մենք չենք քեզ հասկանում և կամ դու՝ մեզ: Վերջապէս դու պէտք է հասկանաս, որ եղբայրդ պարտաւոր չէ քեզ պահելու 20 տարեկան հասակիցդ յետոյ:

Համըարծում: Ոչ, քեռի, ոչ: Բանը նրանումն է, որ դա չի հասկանում, թէ ինչ կապ կայ իւր և քրոջ, իւր և իմ մէջ: (Հետզհետէ աւելի յուզուած) Վերջապէս մինչև կոկորդս հասցրեց դա: Երևի ուղղում է որ սրանք սպիտակեն (բռնում է մագերը), ու խանութում օրն ի բուն մաշտող շղերս վերջապէս քայքայուին, կնճիռները ճակատս և քունքերիս պատեն և այնուհետև միայն ասէ «խեղճ եղբայրս»:

Արուսեակ. (Լացակրկնած). Բայց ես ոչ ոքի արգելք չեմ դառնում:

Համբարձում. Դու դարձեալ շարունակում ես քո յամառութիւնը: Եղբայրս այնպէս տմարդի վարուեց և մենակ թողեց ինձ, դու էլ այդպէս ես վճռել տանջել մեզ: Ո՛ւր կորչենք ձեր ձեռքից հապա: (Ներս է մտնում Աննան):

Արուսեակ (վճռականօրէն) Կորցրէք ինձ այստեղից, ձեր աչքի առաջից, ընդունեցէք որ այլ ևս ես չկամ և այնուհետեւ հանգիստ կլինիք:

Աննա. Դարձեալ, աղջիկս:

Արուսեակ. Այո, մայրիկ. միակ միջոցն այս է, կորցրէք ինձ և դուք հանգիստ կլինիք:

Համբարձում. Այդ չի կարող լինել: Ես չեմ կարող խօսքս յետ վերցնել, դու Զամբազեանին պիտի գնաս: Այդ պահանջում են քո, իմ և բոլորիս շահերը:

Աթանէս. Ինչպէս կարելի է, կխայտառակուենք բոլորի տաշ:

Արուսեակ. Գուցէ բոլորիդ շահերը, բայց ոչ երբէք իմը (գնում է):

Համբարձում. (Նստից) Ո՛ւր (Աննային). Գնա, համոզիր թէ չէ վերջը վատ կլինի: (Գնում է բռնու հետ միասին):

Աննա. Մեռնէի ու այս բոլորը չտեսնէի: Բայց քանի որ Աստուած այս թշուառ հոգիս չի առնում, ինչ անեմ: Երևի մեղաւոր եմ, փառք իրեն:

IV ՏԵՍԱՐԱՆ

Արուսեակ (մենակ.) (Ներս է մտնում միւս դռնից մի քանակ ձեռքին) Ինչ է գրում, Աստուած իմ: (Անհամբերութեամբ բաց է անում ու կարդում) «Յարգելի օրիորդ. թէև Ձեզ յայտնի պատճառով դժուարանում եմ այցելել Ձեզ, սակայն գիտեմ թէ ինչ է պատահել ու պատահում Ձեզ հետ: Աւելորդ եմ համարում յորդորել Ձեզ, որ արի լինիք և չ'ընկճուիք: Եթէ որևէ կարիք ունենաք—ես պարզ եմ գրում—պատահողք իմ անկեղծ բարեկամութեան վրայ, որը յուսամ խզած չէք լինիլ իմ և Ձեր եղբոր մէջ պատահած անախորժ դիպուածի պատճառով:

«Ոորին յարգանքներով Լ. Մ.»

Հասկանալի է, կամենում է որևէ կերպով օգնած լինել ինձ, նաև պաշտպանած: Ես մի մատաղ տունկ էի նրա համար, սրբ նա ամրացրեց և մտածում է առաջիկայ մեծ փոթորկից

պաշտպանելու: (Լուսթին) բայց... Խնչը կապեց մեզ երկուսիս և... ըստ իս այսպէս սերտ... Աշոտի երախտի՞քը, ընկերական պարտքը... (Արաք) Գուցէ և սէրը... Գիտակից, բնաւորութեան տէր մարդիկ երևի այսպէս վաղ չեն ցոյց տալիս իրենց սէրը... Բայց այդ միևնոյն և ինձ համար. ես մինչև այժմ այլ նպատակի եմ ձգտել և պիտի ձգտեմ: Ես ուզում եմ ինքնուրոյն և ազատ լինել նոյն իսկ իբրև ամուսին, անկախ: Իսկ դրա համար ես պէտք է աշխատել կարողանամ:

Ահա թէ որտեղ է ազատութեան և անկախութեան սկիզբը: Եւ սակայն եղբայրս ստիպում է ինձ ու պիտի ստիպի մինչև վերջ: (Լուսթին) Բայց ինչո՞ւ առաջ մեծը պիտի ամուսնանայ յետոյ փոքրը, առաջ քոյրը և յետոյ եղբայրը: Ով մտածեց, յօրինեց, հրամայեց և սրբագործեց այս օրէնքը: Եւ սակայն (մեղմանում) ինչ անի եղբայրս, երբ անգիտակցաբար հարկադրուած է գնալ հասարակութեան, այդ լիմար հօտի ետևից: Այլ է Լեոնը, Աշոտը, նրանց համար թերևս հասարակութեան կարծիքը նոյն իսկ գոյութիւն չունի: Ապա ուրեմն ես խանգարում եմ նրանց՝ եղբօրս, քրոջս, մօրս: (Լուսթին): Ձէ, ես անկարող եմ թոյլ չտալ, որ նրանք ապրեն, իսկ դրա համար պէտք է որ ես... ընկնեմ... Եւ գնամ... Բայց ո՞ւմ, Զամբաղեանի՞ն, ո՛չ ո՛չ, աւելի լաւ է մեռնել. Լեոնի՞ն, բայց Համբարձձւմը և այն սոսկալի տեսարանը, որով կապուած են նրանք: Այդ անկաբելի է: (Վճռական տոնով) Ես չպէտք է լինիմ այն երեքի համար... Խեղճ Լեոն, երևի չգիտէ, թէ ինչ սոսկալի վճիռ է կայացնում իւր թուլակազմ, երեքուն բարեկամուհին: (Երեսը ծածկում է ձեռքերով և ընկնում թախտի վրայ, երեսը բարձին):

V ՏԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՈՒՍԵԱՆ ԵՒ ԼԵՒՈՆ

Լեւոն. (Ներս է մտնում կամաց և կանգնում դռան մօտ) Այս Խնչ է պատահել, Աստուած իմ. հիւանդ է նա: Եւ այսպէս մենակ: Խեղճ աղջիկ, կաղմուի վերջապէս ամուր բռունցքների մէջ, ես այդ գիտեմ, եթէ որևէ զօրաւոր ձեռք չկալէ նրան... Եւ ինչո՞ւ իմը չլինի այդ ձեռքը, որ սխալուած չի լինիլ, եթէ խլէ այդ աղնիւ սիրտը նրանցից, որոնք չեն հասկանում նրան այլ լուի սեղմել, արորել ցանկանում: (Լուսթին. Արուսեակը հեկեկանքի ձայներ է հանում: Լեոնը մօտենում է. կամաց) Յարգելի օրիորդ: (Արուսեակը բարձրացնում է գլուխը,

նայում է Լևոնին և կրկին իսկոյն երեսը բարձին դնում) Օրի-
որդ Արուսեակ:

Արուսեակ. (Կամաց բարձրանում է, նստում ու մէջքը
յենում դիւանին): Օ՛, պարոն Լևոն:

Լեւոն. Որքան նուազած էք երևում: Դուք քնած էիք և
լաց էիք լինում երազի մէջ: Որքան նեարգային էք:

Արուսեակ. Ո՛չ, ես քնած չէի:

Լեւոն. Ա՛, ուրեմն...

Արուսեակ. Ախ, պարոն Լևոն, եթէ իմանաք, թէ ինչ
վճիռ է կայացրել Ձեր ծանօթուհին:

Լեւոն. Ո՛ր ծանօթուհին.

Արուսեակ. Ձեր դժբաղտ, անկամ, թեթև գեփիւռի առաջ
իսկ ձեռնող բարեկամուհին—ես:

Լեւոն. Ի՞նչ վճիռ, օրիորդ: Ես թոյլ չեմ տալիս ինձ
մտածելու, որ վատ վճիռ կը լինի այն:

Արուսեակ (կտրական). Լաւը կամ վատը չգիտեմ, պարոն
Լևոն, միայն վոճել եմ այլ ևս... չլինել, հասկանա՞ծ էք, չլինել:

Լեւոն (զարմացած) Ես միանգամայն հիասթափուած եմ,
օրիորդ Արուսեակ: Դուք միանգամայն կերպարանափոխուել
էք: Միթէ դուք այն օրիորդ Արուսեակը չէք, որ վճռեց իւր
յուզմունքը, շարժումը և տանջանքը բողոք, պայքար ու պա-
հանջ դարձնել: Ասացէք ուրեմն, ի՞նչ պատահեց ձեզ հետ:

Արուսեակ. Եւ իբրաւունք ունիմ, պ. Լևոն, այդ վար-
ժունքի համար: Ես կամեցայ այն երեքին տեղի տալ և տեսայ,
որ աւելի լաւ է ես՝ մէկս չլինեմ, քան այն երեքը, որոնք իմ
պատճառով տանջւում են:

Լեւոն. Եւ դուք յանցաւոր էք զգում ձեզ դրանում: Նրանք
տանջւում են հասարակական կարծիքից, որը չէ կարող բռնել
նրանց և ասել. «Ինչո՞ւ էք այդպէս անում»: Իսկ դուք կարող
էք բռնել այդ երեքին և ասել. «Ինչո՞ւ էք տանջում ինձ յա-
նուն մի աներևոյթ հասկացողութեան, թողէք ինձ, թէ չէ ես
ձեզ չեմ ճանաչիլ այլ ևս»: Օրիորդ Արուսեակ, թոյլ տուէ՛ք ա-
սել, որ ձեր վճիռը փոքրոգութիւն է, որ ոչ մի բանով արդա-
բացնել չէք կարող:

Արուսեակ. Ես չեմ կռուեցի, պ. Լևոն և կշարունակէի
կռուել, սակայն վախենում եմ, վախենում, որ կոխա յաղթա-
նակով չվերջանայ: Նրանք զօրեղ են, պ. Լևոն, զօրեղ, որովհե-
տեւ, ասում եմ առանց քաղուելու, կեանքս նրանցից է կախուած,
առանց նրանց ես անկարող եմ ապրել:

Լիւոն. Երբէք չեմ կարող համաձայնել Ձեզ հետ, օրիորդ: Շատ իրաւացի էք, երբ ասում էք, թէ անկախ կեանք պէտք է ստեղծել սեպհական աշխատանքի շնորհիւ, սակայն ընտանիքի ամենասարքազան պարտականութիւններից մէկն էլ այն է, որ օրիորդին այդ դրութեան հասցնելու բոլոր միջոցները տայ: Դուք այդ ուղղութեամբ գործելով շատ բան էք արել երբ կէս գիշերը անցրել էք, պէտքը համարէիք արշալոյսին:

Արուսեակ. Բայց դժուար է, դժուար, պարոն Լեոն:

Լիւոն. Սակայն ես համբերել եմ, համբերել ես պատել Աշոտի հետ միասին: (Ներս է մտնում Աշոտ ճանապարհորդական շորերով, փողոտուած, ջամբրուկը՝ (ЧЕМОДАНЫ) ձեռքին):

VI ՏԵՍԱՐԱՆ

ԱՐՈՒՄԵԱԿ, ԼԵՒՈՆ ԾԻ ԱՇՈՏ

Աշոտ. Ահա և ես, անշուշտ չէիք սպասում: Ո՞ւր է մայրիկը, տեսնե՞ք ինձ պիտի ընդունի՞ իւր յարկի տակ: (Արուսեակը թռչկոտում է ուրախութիւնից, Լեոնի հետ միասին վրայ է հասնում և համբուրում եղբօրը: Յետոյ համբուրում են Աշոտ և Լեոնը):

Արուսեակ. (Նորից փարում է): Աստուած իմ, Աշոտը: Այդ Բնչպէս՝ եղաւ, սիրելիս, որ եկար:

Աշոտ. Լեոնը, Ոհ, որքան ուրախ եմ սիրելի քրոջս և ամենամտերիմ ընկերոջս տեսնելով: Է՛, ինչպէս էք: Արուսեակ: (դիտելով խոր) Քեզ լաւ չեմ տեսնում: Լեոն, քոյրս հիւանդ հօ չէ եղել:

Լիւոն. Հիւանդ չէ, Աշոտ, բայց դրա մասին յետոյ կը խօսենք, իսկ դու պատմիր մայրաքաղաքի մասին: Բաւական ժամանակ է նամակ չունիմ: Ճշմարիտ է որ արձակուած ուսանողներին նորից ընդունում են:

Արուսեակ. (Որ մինչև այժմ աչքերը մի տեղի յառած մտածում էր, յանկարծակի ընդհատում է) Պարոն Լեոն, յիշաւի պէտք էր սպասել արշալոյսին: Եւ ահա նա իւր գեղահրաշ տեսարանով, որ անշուշտ նոր օր է բերել մեզ երկարաձիգ ամպամած օրերից յետոյ: Օ՛, պարոն Լեոն, այս բոլորը ես ձեզ եմ պարտական:

Աշոտ. (քննական հայեացքով) Ինչ որ խորհրդաւոր խօսակցութիւն... Անշուշտ որեւէ լուրջ բան եղել է, որ ինձնից ուղղում էք ծածկել: Ո՞ւր է մայրիկը:

Լուսով

Արուսեակ. (վրայ է բերում իսկոյն). Նա տանը չէ, Աշոտ: Իսկ ինչ վերաբերում է լուրջ խնդրին, այո՛, նա հղել է և կար մի փոքր առաջ, բայց այժմ անհետ կորցրել: Այդ կորուստը պարտական եմ քեզ և պ. Լեոնին (փարում է Աշոտին):

Լեոն. Խնդրում եմ, օրիորդ, թողնենք այդ բոլորը և թոյլ տանք որ Աշոտը պատմէ մեզ մայրաքաղաքի վերջին դէպքերի մասին:

Արուսեակ. Այո, պարոն Լեոն, արշալոյսին անկարելի է լուրջ խնդիրների մասին խօսել, պէտք է լոկ դիտել սքանչելիքները... Նրանց շրջանում ապրել և հիանալ:

VII ՏԵՍԱՐԱՆ

ՆՈՅՆԵՐԸ, ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ, ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՒ ԱՔԱՆԷՍ.

Աթանէս. Ա՛, քրոջ տղայ, չեկար—չեկար ու հէնց որ ամուսնացար, մեզ նոր միտդ ձգեցիր: Բարով ես եկել, երեի տիկինդ կլինի ուղարկած, հրէուհին լաւ կին—արմատ է լինում, ես նրանց լաւ եմ ճանաչում: Մօրդ էլ այնպէս եմ հասկացրել: Ձկարծես թէ քեռիդ քո մասին չէ մտածել:

Աշոտ. Ես մոռացել էի, քեռի, որ դու բաւականին սրախօս ես: Է՛ լաւ, այդ թողնենք: Համբարձում, չես խօսում: Բեռթ, լ՛նչպէս ես, ձերմք ինչպէս են:

Աթանէս. Փառք Աստծոյ, ապրում ենք, եթէ մի քանիսից ցած ենք, շատերից էլ բարձր ենք: Մի վախենալ, քանի ատամներս դեռ չեն թափուել բոլորովին, այդպէս էլ կմնամ, եթէ աւելի չբարձրանամ:

Աշոտ (տհաճութեամբ երես է դարձնում) Համբարձում, իսկ դու քո գործերիդ մասին ոչինչ չես ասում: Առևտուրը այժմ կարծես լաւ պիտի գնալիս լինի առհասարակ:

Համբարձում. Ձեմ գանգատուում: Բայց, քանի եղբայրս մենակ թողեց ինձ և օտար երկրում հաստատուեց, այնտեղից աղջիկ առնելով, դեռ շատ առաջ կերթամ, այնպէս չէ՞, քեռի:

Աշոտ. Է՛, դրանք թողնենք, շատ ենք խօսել դրանց մասին: Ես համոզուած եմ, որ իմ օգնութեան առանձին կարիք չես ունենալ: Դու այն ասա, այս տարի Արուսեակին ուղարկում ես ինձ մօտ (Արուսեակ փարում է Աշոտին):

Համբարձում. (Կամաց եղբօրը) Այդ թող: (Յանկարծակի) Ախ, ես բոլորովին մոռացալ: Ներեցէք պարոն Համբարձեան: Աշոտ, խնդրեմ ծանօթանաք, պ. Համբարձեան Արուսեակի փեսա-

ցուն (հանդիսաւոր. ներկայացնում է իրար):

Աշոտ (եղբօրը) Միթէ արդէն...

Արուսեակ (սեղմւում է եղբօրը) Աշոտ...

Աթանէս. Զի՛ ճանաչում ինչ է յայտնի Զամբաղեանի որդուն:

Լեւոն (դիտելով) Զամբաղեան... (Կամաց Աշոտին) Յայտնի շուկեօր:

Համբարձում (Լեւոնին) Պարոն, բաւական է, ես Զեզ միանգամ արդէն դուրս եմ արել մեր տնից ձեր՝ այնտեղ պառակտում ձգելուն համար: Այժմ էլ իմ առաջ էք անպատուում հիւրիս: (Տաքանալով աւելի և աւելի) Դէ՛ շուտ, քանի ուշ չէ:

Լեւոն. Առաջին՝ ես ձեր ընտանիքի մէջ պառակտում չեմ ձգել, այլ լոկ ձեզ եմ վերաւորել, այո՛, սոսկալի վերաւորանքով. երկրորդ՝ ես այժմ ձեր տանը չեմ, այլ ընկերոջս՝ ձեր եղբօր հիւրն եմ:

Աթանէս. Ինչ, մարդուն (ցոյց տալով Գարեգնի վրայ) կանչել էք այստեղ անարգելիւ համար:

Գարեգին. Մա լուում եմ, պ. Համբարձում, այդ է պահանջում խոհեմութիւնը, իսկ դուք չէք կարող և չպէտք է լռէք:

Աշոտ. Ես այս բոլորից ոչինչ չեմ հասկանում:

Լեւոն. Բան հասկանալու համար, սիրելի Աշոտ, պէտք է ամեն բան իմանալ այս խեղճ զոհից (ցոյց է տալիս Արուսեակի վրայ) որի ազնիւ ձգտումները, որի մատաղ սիրտը, երիտասարդական թարմութիւնը ահա 2—3 տարի է որ անխղճօրէն սեղմւում է գեանին, դէպի չքացում տարւում, ահա (ձեռքով օդի մէջ շրջան գծելով Համբարձումի, Աթանէսի և Գարեգնի ուղղութեամբ) այս պարոնների եռանդուն ջանքերով:

Գարեգին. Պարոն Համբարձում, ես գնում եմ, ըայց իմացած եղէք, այս անարգանքի համար դուք էք միակ սլատասխանատուն (գնում է):

Համբարձում (մօտենում է Լեւոնին) Նա պէտք է դուրս գնայ իսկոյն: (Բռնում է Լեւոնի թևից) Դուրս իսկոյն, ասացի, քանի ուշ չէ:

Լեւոն (դէն է հրում) Հեռու, ասում եմ, թէ չէ... Կարծում ես մօտդ է դատական ոստիկանը... (Աշոտը մէջ է ընկնում)

Արուսեակ. Աստուած իմ, Օգնի՛ր Աշոտ: Օգնեցէք...

Աշոտ. Թող, Համբարձում:

Համբարձում. Ոչ, նա չպէտք է իմ տանը մնայ նոյն իսկ մի րոպէ (նորից բռնում է Լեւոնի թևից) դէ՛ շուտ, սրիկայ:

Աշոտ. (որոտում է): Բաց թող, ասում եմ և հեռացիր: Նա այժմ իմ հիւրն է և համոզուած եմ, որ յանցաւոր չէ:

Համբարձում. Ուսումն էլ չօգնեց քեզ և միշտ մնացիր ու կմնաս եղբորդ թշնամին: (Խիստ յուզուած) Ուրեմն յանցաւոր չէ նա հարազատ եղբորդ վրայ ձեռք բարձրացնողը, բրոջդ ուղիղ ճանապարհից հանողը:

Արուսեակ. Նմ նմ, որ ինձ ազատեց խարխափումներից, տանջանքներիս լեզու տուեց, որ լացս, հեկեկանքս բողոք ու պահանջ շինեց: Նա ինձ ճանապարհից չհանեց, այլ ուղիղ ճանապարհի բերեց:

Համբարձում. (ատամները կրճտացնելով) Ախ դու...

Աթանէս. Արբ, արբ, Համբարձում, թող մենք գնանք, թող մենակ մնանք, դարձեալ իրենք են մեզ մօտ գալու: Բայց (մի կողմը) Աւաղ իմ յոյներ:

Համբարձում. (Աթանէսի հետ նրա դրոշմաձուր մի անկիւնը գնալով տհաճ) Բայց ո՛ւր գնամ, ո՛ւր գնամ իմ տնից, առանց դուրս նետելու նրան այստեղից:

Աշոտ. Այժմ եմ հասկանում, թէ ինչու այսպէս ընկել է նախկին այծեաձը (նայում է Արուսեակին), աշխոյժ ու առոյգ այծեաձը, թօղնել ու թառամել: Ծւ դու չես խղճացել նրան, Համբարձում:

Համբարձում. Ծա այն էի ուզում դրա համար, ինչ պարտաւոր է ցանկանալու և անելու իւրաքանչիւր եղբայր իւր քրոջը:

Աշոտ. Գուցէ, չեմ ուզում վիճել: (Գամաց) պատրաստուիր, Արուսեակ, մենք շուտով պիտի հեռանանք այստեղից: Գնանք այստեղ, ուր հեռու այս մթնոլորտից առ ժամանակ նոր օդ կշնչես ու նոր կեանք կստանաս:

Արուսեակ. Պարոն Լևոնն էլ մեզ հետ կգայ, չէ՞:

Աշոտ. Անշուշտ: Մենք միասին ենք ապրում և միասին կլինենք միշտ:

Արուսեակ. Ո՛հ որքան երջանիկ եմ զգում ինձ:

Լևոն. Այո, Աշոտ, վաղուց պէտք էր պոկել, հանել այդ չքնաղ ձաղիկը, չեմ քաշում ուղիղն ասելու, այս ճահճից: Մենք գնանք, բայց դարձեալ պէտք է վերադառնալ մաքրելու ճահիճը և կեանք տալու նեխուած մթնոլորտին:

Աթանէս (մի կողմը) (Ձեռքերը տարածելով) Աւաղ իմ յոյներ:

Ա. ԳԵԱՆՁԵՑԵԱՆ

(Վարազդոր.)